

Muhulane

MUHU
VALD
XXXX

Nr 10 (432)

Oktoober (viinakuu) 2025

Muhu leht

HETKES

(muhuvärviline)

Irena Tarvis

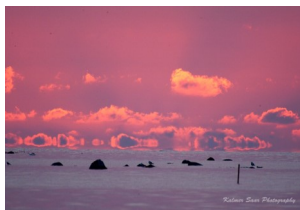
Luulekursi Meite Muhu
II koht

Hommik ärkamises
miinikollast näitab,
külub rõõmuhetki täna siin ja
praegu.
Ornas tõususäras hellalt põske
paitab,
hing ei otsi läinud ega
saabumata aegu.

Selle hetke sees on päikse
kuldseid kiiri,
kastekalliskive vikerkaarena.
Selle hetke sees ei aeg ei koht
tea piiri,
on vaid hele koidik, õrna
udusaarena.

Hoida tänast endas üllast võlu
kannab,
lihtsalt seista siin ja südant
kuulata.
Peatuv aegki heldelt õnnist
mahti annab,
oma olemises ringi tuulata.

Värin hingesopis jagab endas
imet!
Aitab rahus jõuda elu
loomelooni.
Kuni ühel hetkel märkab
mõttlik silm, et
õhtutaevas õitseb muhuroosat
toon...

ISSN 1736-289X

9771736289007

Muhu valla 35. juubelipidu: sai laulu, tantsu, kiitust, torti ja tulevärki!

Eesti vanima omavalitsuse 35. sünnipäeva tähistamiseks peeti Liiva keskväljakul maha vägev pidu. See pole lihtsalt sõnakõlks – pidu kestis vähemalt viis tundi, mille kestel said esineda pea kõik Muhu lauljateantsijad-pillimehed, aga peale selle jagati tunnustust ja õeldi tänusõnu, söödi torti ja hoolimata jahedapoolsest ilmast sai hoogsalt muusika saatel tantsides ka sooja sisse.

Sõnavõttudes meenutati 1. oktoobrit 1990, kui tollane riigi juhtkond käis Hellamaa kultuurimajas valla asutamisdokumente üle andmas. Toonane ülemnõukogu presiidiumi esimees Arnold Rüütel ütles, et muhulaste tarkus ja tasakaalus on eelduseks, et saadakse oma elu korraldamisega hakkama ja need 35 aastat on tema sõnu vaid kinnitanud.

Jääb vaid imetleda, kuidas tookord täiesti uues olukorras osati unistada ja neid unistusi ka ellu viia. Muhu vallas on ikka aetud asju rahulikult ja kaalutletult, nagu üks mõistlik inimene oma koduseid asju ajab. Tuleb osata paika panna soovid ja võimalused ja leida nende vahel tasakaal. Omavalitsus on nagu soe tekk, mis kaitseb nõrgemaid ja toetab neid, kel soovi tegutseda. Ehk et vald on nagu raam, mille sisse igaüks saab kujundada pildi oma tööde ja tegemistega. Nii olemegi saanud eluga kõige rahulolevamaks vallaks Eestis.

Turuplats peo alguse ootuses.

Võimas muhulaste ühendkoor laulmas ühislaulu Muhumaa.

Muhu tulevik oskas maasikatordist lugu pidada.

Loe edasi lk 2

Muhu valla 35. juubelipidu

Algus lk 1

Õige peomeeleolu aitas luua juba turuplatsi ilus kujundus – lille- ja lehevanikud ja maasikamotiivid. Nii paistsid juba kaugelt hiigelmaasikad, mis lähemal vaatlusel osutusid siiski maasikateks dekoreeritud kõrvitsaiks.

Juubelipeol astusid üles ilmselt kõik Muhumaal tegutsevad tantsijad, lauljad ja pillimehed, isegi naisrahvatantsurühm Tokkroes saatis videotervituse Sri Lankalt. Lauludele-tantsudele vahelduseks kuulati kõnesid ja vallavalitsus andis üle tänukirjad tublidele inimestele.

Kuna õhtu oli jahedapoolne, kiirustasid kõik tantsuplatsile, kui Audru Jõelaevanduse Punt alustas oma hoogsat mängu. Tantsu vahepeal toodi lauale

uhked maasikatordid ja maitsta sai ka tervislikke snäkke. Peo lõppakordiks sai imetleda uhket tulešöud, mis kargesse sügisõhtusse veel ühe nüansi lisas.

Peo õnnestumisse panustasid paljud meie tublid inimesed. Kes kandis hoolt lava ja telkide eest, kes kujundas ja kattis laua ja lõpuks kõik ka kokku koristas.

Peoõhtul oli tunda ühtekuuluvus- ja uhkustunnet, et oleme muhulased ja meil oma saar, mida armastame ja oma tööga veel paremaks muuta tahame. See oli kingitus meile kõigile. Tegelikult on kõik need 35 aastat on toonud meie ellu kingitusi, millest kirjutab selles ajalehes ka Eda Maripuu.

Muhulane

1. oktoober 1990

Muhu valla taasloomine toimus segastel aegadel. Meil polnud siis veel iseseisvuskki välja kuulutatud ja dokumendid valla loomiseks andis vastsele vallavanemale Jüri Räimele üle ENSV ülemnõukogu presiidiumi esimees Arnold Rüütel. Ometi oldi veendunud, et ajad on muutumas ja suur õhin hakata oma elu uutmoodi korraldama innustas kõiki ühel meelel tegutsema.

Muhu valla helgesse tulevikku vaatab vallavanem Jüri Räm koos tollase ülemnõukogu presiidiumi esimehe Arnold Rüütli ja riigiminister Raivo Varega.

Muhu vald tänab ja tunnustab

Valla 35. aastapäevapeol anti üle tänukirjad kohusetundliku töö ja suure panuse eest valla elu edendamisel järgmistele inimestele:

Pikaaegne Hellamaa külakeskuse haldaja ja perenaine **Tiina Jõgi**.

Endine vallavanem ja tasakaalukalt praegust vallavolikogu juhtinud vallavolikogu esimees **Ain Saaremäel**.

Hellamaa kalmistul silmapaistva heakorra loonud kalmistuvaht **Marko Reinväli**.

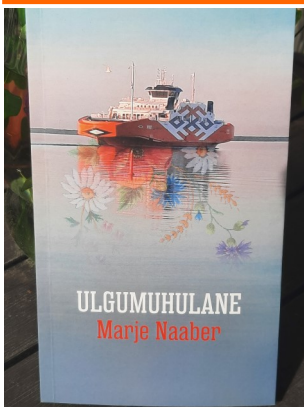
Pikaaegne Muhu elu kajastaja, ajalehe Muhulane endine toimetaja **Anu Pallas**.

Pikaaegne kohusetundlik vallavalitsuse töötaja, meedias Muhu uudiste vahendaja **Irena Tarvis**.

10. detsembril 1989 valitud toimikond, kes hakkas taastama Muhu valda. Esireas (vasakult) Andrei Prii, Urve Peegel, Jüri Räm, Elle Ots, Rein Ling. Tagarida: Peeter Oidekivi, Jüri Siilak, Mati Kindel, Jaan Keinast, Eugenius Kokk, Vello Maltis, Rein Lahke, Vassili Auväart, Mart Lang, Paul Tüür.

Tillunire puhkeala arengud jätkuvad

Teisipäeval 21.10. kell 11 toimub Marje Nykäneni (neiuna Naaber) luuleraamatu "Ulgumuhulane" esitus Hellamaa Külakeskuse saalis. Olete oodatud!

Kodust väljudes ära unusta **HELKURIT!**

Tillunirest tegin varasemalt juttu artiklis "Tillunire suured arengud" (Muhulane, detsember 2023). Vahepeal on toimunud mitmeid edasiminekuuid, millest soovin lühidalt ülevaate anda.

2024. aasta kaasava eelarve toel lisandusid puhkealale küla-kiik, liivakast, inventarikast, kaks jalgpallivärvavat ning platsi ümber kulgev voolunõu. Kahe aasta

(2023 ja 2024) peale kokku on kaasava eelarve vahendeid Tillunire arenguks kasutatud ligikaudu 11 500 eurot.

2024. aasta suvel tähistas Transpordiamet vana tammi tee Tillunire oja sildiga. Samasugune teeviit ilmub loodetavasti peatselt põhi-maantee äärde. Muhu vald rajas väikese parkla, mis on kasutatud leidnud nii päevakülastajate kui ka karavanide poolt – viimaseid on seal rohkesti nähtud.

2025. aasta kevad tõi uusi täiendusi:

- märtsis organiseeris vald roo niitmise Tillunire mõlemalt suudmealt ja kallastelt;
- aprillis aitasid Mait ja Joosep Metsaalt rajada väikese kopli, et OÜ Lillevälja Loomakasvatuse veised aitaksid merevaadet avatuna hoida;
- Pille Tamm maalís rietuskabiini seinale Muhu näki;
- sama kabiini külge paigaldati Muhu valla ja Päästeameti toel

veeohutusinfo koos päästerõnga-ga;

- vana tammi teele paigaldati valla toel ja Transpordiameti kooskõlastusel puhkealale ning supluskohtale viitav märgistus; Transpordiamet renoveeris ulatuslikult vana tammi tee truupi.

On hea meel tõdeda, et Tillunire ümber on külastajad hästi puhtust hoidnud ning ala on kenasti kommunaalameti poolt hooldatud.

Tulevikuplaanides on unistus puhkeala servas asuvast vaatetornist. Lisaks oodatakse inventar-kasti kõigilt lahkelt inimestelt mänguasju (ka kasutatud), et lastel oleks vee ääres, liivakastis ja muruplatsil veelgi toredam toimetada. Tillunire lugu näitab, kuidas järjekindel kogukonnatöö ja toetav omavalitsus muudavad väikese koha samm-sammult Muhu üheks armsamaks puhkealaks.

Janno Rauk
Linnuse külanem

Munukeses ikka munuksed

On õhus nüüd teistmoodi lõhnade vallatus.
On lahtilaskmise rõõm ja valu.
On vabadus.
On sügise selgus ja helluse hõng.
On tugevus õrn.

On värviküllus ja lootuse rikkalik vägi.
Looduse kingitused kõrged kui mägi.
Kui vaadata märkad ja kuulata tead.
Need on meile antud, neid hoida võid ja pead.

On hommikukarguses valguse võit ja pärelid märgmurult leida võid maas.
On Sinu jaoks avatud, ehitud kõik, on hingesoojus ja tasakaal.

On's tasakaal siis, kui kaalud on tasa
või helinastki kumab vaikus.
Ma kuulasin kergust lehesahinas täna,
sealt aegluse ilu vastu vaid kaikus.

Kaikus. Vaikus. Ilu. Elu.

Oravate rühm matkal Raagi männi juurde.

Muhu Lasteaias Munuke on elu hooga käima läinud. Mängurõõmsad lapsed on igal päeval valmis endasse maailma tarkust koguma ja õnnelikud õpetajad seda valmis jagama. Alanud õppeaasta üldesmärk on "Täna õpin, homme oskan!" Nii see tarkus tasapisi tuleb ja külge jääb, kui me võtame aega harjutada ja kinnistada.

Samuti jätkame laste suure liikumissoovi rahuldamisega ning au sees on õuemängud ja liikumislust. Soe september meelitas kõiki rühmi matkaradadele, kus käsikäes astudes sammud olid kerged, takistused ületatavad ja kohalejõudmisrõõm suur. Mida

kõike nähti, kuuldi ja avastati, see saab laste mängulugudesse kirjutatud.

Meie lasteaia kõik täiskasvanud usuvad iga lapse võimetusse ja potentsiaali, valmistades neid eluks ette. Rühmapersonal märkab iga last ja toetab tema arengut lähtuvalt lapse loomupärasest uudishimust läbi mängulise õppe. Oleme tänulikud, et saame olla laste kasvuaastatel nende kaasteelised oma armsal Muhu saarel.

Maris Mägi

Muhu Lasteaed Munuke õpetaja

Anna teada hulkuvatest lemmikloomadest

Lemmiklooma võttes saad endale perekonnaliikme, kelle eest hoolitseda ja vastutada. Lemmikloomade pidamise reeglid vallas kehtestab **Muhu valla koerte ja kasside pidamise eeskiri**. Muhu vallas kantakse lemmikloomade ja nende omanike andmed lemmikloomaregistrisse.

Hulkuvad loomad, eelkõige kassid, on loomakaitse valdkonnas üks teravamaid probleeme. Loomakaitseasutuse järgi loetakse hulkuvateks loomadeks omanikuta või loomapidaja juurest lahti pääsenud koduloomi.

Muhu valla koerte ja kasside pidamise eeskirja § 7 lõige 3 ütleb, et kui keegi hakkab hulkuvat looma pikema aja jooksul (üle ühe kuu) toetma, jootma ning loob talle püsiva viibimisvõimaluse oma kodus, abihoones, õuealal või ka kortermaja ühiskasutatavates ruumides, loetakse seda juba loomapidamiseks. Sel juhul kehtivad inimesele kõik loomapidajale pandud kohustused vastavalt loomakaitseasutusele ja eeskirjale. Need kohustused ei laiene, kui inimene on hulkuvast loomast teavitunud Muhu Vallavalitsust.

Hulkuvast kassist või koerast anna palun teada valla keskkonnaspetsialistile (453 0681, keskkond@muhu.ee). Muhu valla koostööpartner on Saaremaa vallas Audla külas asuv kasside varjupaik Nurrurk.

Rohkem infot <https://www.muhu.ee/lemmikloomad>

Krista Milk

keskkonnaspetsialist

Talv on tulekul, äita külmetaval lemmikloomal ulualla saada.

Urmas Viigi näitus „Megalilled ja tribaalrebased“ Riigikogus

Näituse inspiratsiooniallikaks on 19. sajandi botaanilised gravüürid ning keskaegsed fantaasiarohked reisikirjad. Viigi omamutoloogilised tribaalrebased on kummastavad figuurid, kes paberipinnal põimivad ühte looma ja inimese olemuse. Väljapanekul on esindatud kunstniku loomingule omased pseudodokumentaalsed jäädvustused, paisutatud formaadid, miniatuurid ja ruumiline objekt.

Urmas Viik on oma loomeprotsessi sõnastanud kui muljete kogumit, kust konkreetseid vihjeid pole mõtet otsida. „Sarja nimi Tribaalrebased on sulam kahest sõnast - tribaalne ja libarebane. Seeria mängib kujunditega sama lõbusalt ja vastutustundetult kui mõistetegagi: kokku on segatud klanni-, hõimu- ja gängitunnused. Müütiline libarebane – muundumise suurvaim – hajutab piiri eksootilise ja argise, arhailise ja urbanistliku ning sensuaalse ja koomilise vahel,“ sõnas autor.

Urmas Viik on graafik, illustreاتور ning installatsioonikunst

Erik Peinari foto

nik. Ta on töötanud professorina Eesti Kunstiakadeemias ja Tallinna Ülikoolis.

Viik on osalenud näitustel ligi 30 riigis ning pälvinud rohkelt tunnustusi: Valgetähe IV klassi teenetemärk, Kristjan Raua preemia, Kultuurkapitali aastapreemia, Vaala aastapreemia „Harpuun“, Eduard Wiiralti kunstiauhind, Silver Lovie Award in Website: Best Individual Editorial

Experience.

„Megalilled ja tribaalrebase“ omanäoline maailm on avatud 14. novembrini 2025. Selle vaatamiseks tööpäevadel ajavahemikus kell 10–16 on Toompea lossi sisenemisel vaja esitada isikut tõendav dokument. Näituse Toompea lossi kunstisaalis vahendab Eesti Kunstnike Liit koostöös Riigikogu Kantseleiga.

Septembrikuu vallavolikogu istungilt

Kiideti heaks Saare maakonna siseturvalisuse arengustrateegia. Strateegia on koostatud Saaremaa valla kui maakondliku arenguorganisatsiooni eestvedamisel. Saare maakonna turvalisuse mõjuteguritest valiti kõige olulisimaks vaimne tervis, sõltlased ja sõltuvusained ning kogukonna teadlikkus turvalisuse teemadest.

Toimus valla 2025. a teise lisaeelarve esimene lugemine. Teise lisaeelarvega suureneb 2025. aasta eelarve 38 303,70 euro võrra ja kogu eelarve maht on 5 561 188 eurot. Esialguses kinnitatud eelarves oli likviidsete varade maht 136 700 eurot, mida vähendati I lisaeelarvega 1478 euro võrra ja II lisaeelarvega 8826 euro võrra. Peale eelarve teist lugemist otsustati lisaeelarve vastu võtta.

Otsustati moodustada kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste korraldamiseks jaoskonnakomisjon, mille esimees on Kaia Ljaš ja liikmed: Aino Rummel, Karin Rauk, Mari-Liis Rehepapp, Kaie Abe, Ruth Rand, Helle Alas ning asendusliikmed: Eva-Maria Kaasik, Mall Noormets.

Enefit AS kasuks otsustati anda isiklik kasutusõigus Muhu muuseumi kinnistule elektroonilise side juurdepääsuvõrgu ja liitumispunkti rajamiseks.

Muhu vallas on mitmeid eramaal paiknevaid bussiootekodasid, mille puhul puudub kindlus, et vald ka edaspidi saab neid edaspidi avalikult kasutada ja teostada arendus- või hooldustöid. Seetõttu on vald sõlminud maaomanikega kokkulepped sundvalduse seadmiseks Paenase, Vahtraste ja Simiste bussiootekodade ja seda teenindava maa avalikku kasutusse andmiseks.

Vald on Kallaste, Lõetsa, Nõmmküla ja Mäla bussiootekodade maaomanikega kokku leppinud ootekodade teenindamiseks vajaliku maa andmise avalikku kasutusse ning vastavasiselise notariaalse lepingu sõlmimises.

Vallavalitsusele on esitatud Viirelaiu sadama detailplaneeringu algatamise taotlus, samuti taotlus Ahenda ehituskeeluvööndi vähendamiseks 50 m võrra ja juurdepääsutee kavandamiseks. Volikogu leiab, et ehituskeeluvööndi vähendamine ja avalikus kasutusse teerajamine ei ole põhjendatud.

2. september

Väljastati ehitusluba Pärase külas Põhjälada maaüksusel oleva lauda ümberehitamiseks talliks ning projekteerimistingimused Raugi küla Saadu maaüksusele saunamaja ning Suuremõisa küla Juhani maaüksusele suvemaja projekteerimiseks. Kooskõlastati puurkaevu asukoht Räsä küla Reseküllis maaüksusele.

Kinnitati puiduhakke tarnimiseks korraldatud hanke tulemused.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 6 kinnistut.

Otsustati muuta Pädaste küla Lõuka kuuri sihtotstarve, vastavalt taotlusele muudetakse hoone sihtotstarve suvilaks.

Toimus arutelu Hellamaa–Liiva kergliiklustee projektilahenduse osas, Kõinastu tee sundvalduse menetluse osas, arutati Võlla sup-luskoha juurde viiva tee korrastamist, Soonda kuuri seisukorda, mis vajab rekonstrueerimist.

Samuti on vallavalitsusele teatavaks saanud, et on saanud testamendiga Kuressaares asuva korteri omanikuks.

9. september

Otsustati korraldada hange Muhu Põhikooli kõnnitee ehitamiseks.

Vallavalitsuse istungitelt

Korraldatud jäätmeveost vabastati talveperioodiks kaks kinnistut.

Ehitusluba väljastati Raugi küla Saadu maaüksusele saunamaja ja Pallasmaa küla Aotähe maaüksusele elamu püstitamiseks. Kasutusluba väljastati Mäla küla Paali-Jaagu maaüksusel rekonstrueeritud (laiendatud) elamule ja puurkaevu asukoht kooskõlastati Simiste küla Kaisturanna maaüksusele.

Tühistati osaliselt Simiste küla Valka ja Valka-Lepiku detailplaneering.

Osaliselt rahuldati toetus osalemiseks projektis „Saarte lood“. See on lühiportree saatesari, mis dokumenteerib ja väärtustab Saaremaa ja Muhu saarte elanikke, nende tegemisi, traditsioone ja elulaadi 2025. aastal.

Otsustati taotleda KIKi ringmajanduse programmist toetust eteniidijäätmete kogumisringi korraldamiseks ja arutati Soonda puiduhakkelaos renoveerimist järgnevat aastate jooksul.

16. september

Korraldatud jäätmeveost talveperioodiks vabastati 4 kinnistut.

Kinnitati valla kohustus hool-dusteenuse osaliseks tasumiseks kehtestatud piirhinna ulatuses.

Väljastati projekteerimistingimused Tupenurme külas Mikhli-

Männi maaüksusele abihoone projekteerimiseks ja Paenase küla Koplimetsa maaüksusele elektrilülitumise projekteerimiseks. Väljastati ehitusluba Räsä küla Reseküllis maaüksusele, Linnuse küla Kallaste maaüksusele ühisveevärgi ja kanalatsiooniga liitumise rajamiseks ja Suuremõisa küla Juhani maaüksusele suvila püstitamiseks.

Tutvuti tingimustega laenuhanke korraldamiseks investeerimislaenu võtmiseks. Pikendati oksjoni tähtaega portaalis osta.ee toimunud Kantsi küla Aadu maaüksuse müügiks.

23. september

Korraldatud jäätmeveost otsustati vabastada viis kinnistut.

Väljastati kasutusluba Kuivastu küla Paali ja Andruse maaüksustele rajatud reoveepuhastussüsteemile. Otsustati Lõetsa küla Välja ja Jaagutoa katastriüksuste ümberkruntimine, mille järgi tekib kolm krunti. Võeti vastu Muhu tapamaja detailplaneering.

Otsustati võtta valla kanda isiku hooldusteenuse osaline tasumine piirhinna ulatuses.

Toimus infovahetus ja arutelu Hellamaa–Liiva kergliiklustee teemal, arutati Hellamaa Lõhmuse ja Paenase Teedumatsi ehitusõigust.

Muhu tapamaja detailplaneeringu vastuvõtmine

Muhu Vallavalitsus võttis 23.09.2025. a korraldusega nr 266 vastu Muhu tapamaja detailplaneeringu. Detailplaneering hõlmab Muhu vallas Soonda külas asuvate Väetisekuuri (47801:004:0493) ja Lao (47801:004:0524) katastriüksuseid. Planeeringuala suurus on ligikaudu 1,74 ha. Planeeringuala osas kehtib 2018. a kehtestatud Muhu tapamaja detailplaneering, millega kavandati väiketapamaja ning selle teenindamiseks vajalike tehnovõrkude rajamine ja kinnistute kruntimine. Täna on planeering osaliselt ellu viidud. Lao katastriüksusele on rajatud tapamaja ja seda teenindavad rajatised.

Käesoleva detailplaneeringu eesmärgiks on kavandatud krundijaotuse muutmise ning planeeringulahenduse vastavusse viimine tegeliku situatsiooniga. Planeeringuga korrigeeritakse detailplaneeringus varasemalt kavandatud krundijaotust, hoonestustala ja rajatiste (sh juurdepääsutee) asukohti. Planeeringuga täpsustatakse ehitusõigusi, kuid põhilahendust ei muudeta ning uusi krundi kasutamise sihtotstarbeid ei lisata.

Detailplaneeringu elluviimisega

ei kaasne eeldatavalt piirkonnale olulisi mõjusid. Detailplaneering ei sisalda üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 13.10.2025–26.10.2025. Ettepanekud planeeringulahenduse osas palume esitada kirjalikult aadressil kantselei@muhe.ee.

Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ning valla kodulehel: <https://www.muhe.ee/> avalikud-väljapanekud.

Täiendav info tel 453 0680, maa@muhe.ee.

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhe.ee.

Algab metsseajaht

Muhu Jahiselts annab teada, et alates 1. oktoobrist algab ajajaht metssigadele, mis kestab 28. veebruarini. Seetõttu on metsas jahikoeri, eriti nädalavahetustel.

Vastavalt keskkonnaministri määrusele peetakse sigade aafrika katku tõkestamiseks sigadele intensiivset jahti kogu perioodil, kaasa arvatud jahikeelu aladel. Kui kellelgi on probleeme metssigade tekitatud kahjudega, palume pöörduda kohaliku jahiseltsi poole. Koostöös saame selles piirkonnas intensiivsemalt jahti pidada!

Sigu sinu maalt ei aja ära ükski keskkonnaametnik ega minister, vaid ainult piirkonna haldaja ehk kohalik jahiselts.

Kahjuks muutub igal sügisel mingil perioodil sigade tõngumine intensiivsemaks. Siga ei ole selles süüdi, et enam pole kolhoosi viljapõldusid, kus ööpäevaringselt toituda!

Jahiseltsis ei ole kahjuks ühtegi palgalist jäagrit, aga anname endast parima, et võimalikult palju sigu saaks kütitud! Palume mõistvat suhtumist!

Aarne Jõgi
juhatuse esimees

Juubeli ja muud kingitused Muhu vallale ja vallarahvale

17. mail avasime Muhu Muuseumi Välja näitusemajas valla 35. aastapäeva puhul näituse „Muhu valla juubelid“, kus on ka mitmeid kingitusi, mida vallale on sünnipäevade puhul tehtud.

Väljas on Utajärvi vallalt valla taastamise 10. aastapäevaks kingitud kell, Saare Maavalitsuselt 15. aastapäevaks kingitud mälestusplaat, Muhu Noortekeskuse poolt 20. sünnipäevaks tehtud video ja 30. juubeliks perekond Hinnosaare kingitud pilt.

Muhu vald ja vallarahvas on saanud nii oma juubelite puhul kui ka muul ajal mitmesuguseid kingitusi alates autost, mis kingiti Eesti riigi poolt valla taastamise puhul ja lõpetades laulude ja tantsumedega, mida muhulased valla sünnipäevadel ette kannavad.

Läbi aastate saadi palju vajalikku kingituseks sõpradelt Soomest, eriti sõprusvallalt Utajärvilt.

Valla 15. ja 20. sünnipäevaks pani Irena Tarvis valla laulu sisse, Imre Sooäär kirjutas kodusaarele pühendatud laulu „Muhumaa“ ja valla 25. juubeliks kirjutas laulu Hilja Tiit. Külasepa Külasektsiooni kandis selle valla juubelitepeol ette viisil „Mets mühisel“.

Kaunite looduspiltidega tuntust kogunud Kalmer Saar kinkis vallale samal aastal fotonäituse.

2006. aastast oma surmani jäädvustas Ilmar Põldmaa süstemaatiliselt Muhu elu ja kinkis Muhu Muuseumile rohkesti fotot ja videomaterjali, sealhulgas ka valla juubelite jäädvustusi. Valla 30. juubeliks kirjutas luuletuse Reelika Randmets. Suur hulk muhulasi tegi samaks juubeliks suurema hulga villaseid tutte peopäiga kaunistamiseks.

2015. aastal, just valla sünnipäeval avatud noortekeskuse uus hoone on tõeliseks kingituseks nii noortele kui nende vanematele. Sama võib öelda valgustusega kergliiklustee kohta.

Vallale ja vallarahvale on kingitusi tehtud muudelgi aastatel.

1994. aastal oli tõeline kingituste sadu, sest sel ajal kui mujal Eestis kõik avalikud ehitised seisis või ehitati ainult pangamaju, sai Muhu valmis spordihoone. Kaunis kink rootslastelt oli Muhu kiriku renoveerimine, mis võimaldas kogudusel oma kodus tööd jätkata. Valla poolt oli kauniks kingituseks kiriku valgustamine kõige pimedamatel aegadel. Nüüd, kus öist valgustust on aasta-aastalt juurde tulnud, pole see enam selline ime nagu 20. sajandi lõpus, mil kogu Muhu mattus talvekuudel pilksesse pimedusse.

Nii nagu tervele Eestile, oli ka Muhu jaoks kingitus Vene vägede

lahkumine 31. augustil 1994.

Rasketel 1990. aastatel sai rõõmustada selliste igapäevaste asjade puhul, et Liiva kortermajades ei pidanud enam külmetama, kuna katlamajas hakati esimesena Eestis hakepuitu kasutama ja toasoo muutus taskukohasemaks, üle hulga aja sai Muhus kraanist puhast vett, kuna soomlaste abiga rajati puhastusseadmeid ja suureks kingituseks/kergenduseks oli Liivale avaliku WC rajamine. Praegu on neid Liival lausa kolmes kohas.

2000. aastast alates hakkas valla Stipendiumifond tegema rahalisi kingitusi tegema, et tunnustada noori saavutuste eest ning aidata neid edasiõppimisel.

21. sajandi alguses sai kaasaegse kuue Muhu Põhikool. See oli tõeline kingitus nii õpilastele kui õpetajatele. 1998. aastal kingiti koolile kaks aastat varem muhu kalurite püütud hiigeltuura mulaaž, mida praegugi näha saab.

Praegu, kus igalvõimalik on internet ja sellega kogu maailma tarkus taskus, on raske mõista, milline kingitus oli 2001. aastal Liiva raamatukogus avatud esimene avalik internetipunkt.

2004. aastal sai Muhu endale naba, mis asub üsna teise kingituse - Muhu eakatele 10 aastat hiljem valminud hooldekodu lähedal. Kingitus on seda väärtuslikum, et selle saamise nimel tuli lausa kohut käia.

Vanematelt muhulastelt noorematele on kingituseks Muhu Pärandikooli 2021. aastal välja antud „Muhu oabits“. Ka 2016. aastal uue katuse saanud pastoraadihoone ja 2018. aastal vallarahvale kingitud roosiäia eest võib tänada Muhu Pärandikooli.

2005. aastast tervitavad koju jõudnud muhulasi ja Muhu külalisi Muhu ukseid. 2008. aastast on tee servas Muhule iseloomulikud Sulev Vahtra kujundatud bussootepaviljonid. Samal aastal sai iga muhulane endale Presidendi alleel puu kasvama panna.

2010. aastal ilmunud „Meite Muhu mustrite“ raamat on suureks kingituseks kõigile käsitööhuvilistele. Viimastel suvedel naudivad nii muhulased kui ka muulased Muhu moe ja käsitöö-sündmust „llu elab“.

Muhulased on kokku pannud teisi raamatuid oma külade (Tamse, Linnuse, Hellamaa ja viimati Suuremõisa) kohta, mille eest nende küladega seotud muhulased võivad tänulikud olla.

Külasepa sügisfestival-laada peategelaseks oli tuhlis

Hetk tuhlikoorimise võistlusel.

Soe päikseline päev tervitas VI Külasepa sügisfestival - laada külatajaid, keda sel aastal oli üle 200. Sel aastal oli fookuses tuhlis ehk et lisaks laadamelule sai uudistada tuhlisortide näitust, maitsta erinevaid muhupäraseid tuhlitoite, osaleda tuhlikoorimise võistlusel ja Muhu moodi toitide viktoriinis.

Kultuuriprogrammi sisustasid Külasepa "Kodukootud", Peeter Dudnik ja mandrilt külla tulnud Paide naisrühm "Kägärä".

Külasepa osales esimest korda ka Saare maakonna Külla Külla projektis ja kindlasti sattus seetõttu Muhumaad uudistama külalisi, kes seni Kuivastu - Väntammi trassilt kõrvale pole kaldunud.

Päeva teist poolt alustas Tornimäe näiteselts J. Puusepa näitemängu "Asemikud" etendusega. Tänu laata väisanud üksikule hoovihmapilvele jäi pärast paari katset siiski etendus pooleli. Lepiti kokku, et näiteselts tuleb uuesti Muhusse ja tänase seisuga saab selle ka välja hõigata - etendus "Asemikud" toimub 31.10 Hellamaa Külakeskuses. Kõik on oodatud ja seal kehtivad ka Külasepa lunastatud piletid.

Külasepa tänab kõiki asjaosalisi meiega ilusat päeva veetmast! Kohtumiseni talvel - Bussikate jõuluseikluse viies hooaeg on juba ootel!

Silla Mall
Külasepast

Kunstistuudio Kuldne Kuu – loomevabaduse ja koosolemise paik Muhus

Liiva külas tegutseb juba mõnda aega **Kunstistuudio Kuldne Kuu** – soe ja inspireeriv koht, kus saavad kokku looming, kogukonnatunne ja rõõm ise tegemisest. See on paik, kuhu tullakse mitte ainult kunsti pärast, vaid ka hea seltskonna ja toreda atmosfääri nimel.

Alguse sai stuudio laste kunstiringidest, kuid üsna pea sai selgeks, et loomisrõõmul pole vanusepiire. **Alates oktoobrist toimuvadki regulaarsed tunnid lisaks lastele ja noortele täiskasvanutele.** Oodatud on kõik – olgu sul varasem kogemus või soov lihtsalt uudishimulikult proovida.

Kuldse Kuu tegevused on mitmekesised ja muutuvad ajas koos osalejatega. Maalimine, keraamika, meisterdamine, ete valmistamine, seebid, küünlad, looduslikud materjalid – studios katsetatakse julgelt ja mänguliselt. Kui mõni uus tehnika või idee tundub põnev, võtame selle rõõmuga kava.

Stuudio teab **Anna Peterson**, kelle südameasjaks on luua avatud ja toetav keskkond, kus igal inimesel – lapsel või täiskasvanul – on ruumi olla loominguline omal moel. Anna juhendab tundlikult ja julgustavalt, arvestades iga osaleja eripära ja huvidega.

Stuudio on avatud nädalalõppudel – reedest pühapäevani. Siis toimuvad mitmesugused loovtegevused, töötoad ja kursused.

* Kuldne Kuu pakub hubast ja loovat ruumi isiklike pidude ja sündmuste tähistamiseks. Studios on võimalik korraldada sünnipäevi, laste pidusid või muid erilisi koosviibimisi, kus saab maali- da, meisterdada või proovida mõnda muud loovat tegevust. Üheskoos leiame just sobiva tegevuse, mis muudab sündmuse meelde- jäävaks ja rõõmsalt eriliseks.

Registreerumine kunstiringidesse toimub läbi Muhu valla huviringiportaali: muhu.huviregister.ee või helistades/kirjutades:

* **Asukoht:** Liiva küla, Muhu vald

* **Kontakt:** Anna Peterson – annapeterson122@gmail.com

* **Telefon:** +372 555 70 664

* **Sotsiaalmeedias:** @kunstistuudiokuldnekuu (Instagram ja Facebook).

Mihklikuu ja viinakuu Muhu Muuseumis

Karged hommikud ja jalge all sahisevad esimesed lehed annavad märku: sügis on kohal, kalendri järgi 22. septembrist.

12. ja 13. septembril külastas Meelis Mereäär meie valla esindajana Vilsandit, kus toimus Eesti Saarte Kogu üldkogu.

16. septembril käis Mai Meriste Muhu Hooldekeskuses rääkimas ja näitamas Muhu sitsijakke. Tehnika sel päeval koostööd ei teinud ja pilte näidata ei õnnestunud, kuid kuna kohapeale oli varutud mitmeid sitsijakke, sai nende põhjal teha toreda vestluse ning lisaks oli Mai ka modell.

21. september oli Koguvas meeldivalt turistiderohke, külastajaid oli 6 bussiga ja ka autoga tulijaid oli palju, hea, et meil ikka see suur parkla on.

25. septembril kohtusime Muhi Põhikooli 3. klassi õpilastega ja rääkisime sügistest rahvakalendritähtpäevadest.

26. septembril toimus turismikonverents Järvamaal Toosikanul, millest võttis osa Meelis.

29. septembril külastas muuseumi Orissaare Gümnaasiumi 5. klass. Rääkisime mihklikülvast ja tegime erinevaid tegevusi.

30. septembril kohtusime Muhi lasteaiaga Munuke kolme vanema rühmaga ja teemaks taas mihklikülv.

Esimesel oktoobril oli vallastutustes lahtiste uste päevad. Muuseum näitas Eemu keskist.

6. oktoobril osaleb Meelis

Mereäär Hellamaa Külakeskuses toimuval kohtumisel Saaremaa rahvakultuurispetsialisti Krista Lemberiga, kus räägitakse Muhi kultuurielust.

9. ja 10. oktoobril külastavad muuseumi muukeelsed õpilasrühmad. Giidituurid neile teeb Meelis Mereäär.

13. ja 27. oktoobril osalen Tallinna Ülikoolis toimuval koolitusel „Praktilised õpetamisotused mäluasutuse töötajatele“.

Täiskasvanud õppija nädala raames toimub Muhi Muuseumis Välja talu kontorihoones 18. oktoobril

kell 11-13 „Passipäev“. Räägime isikutele edastatavatest dokumentidest. Sisepääs kehtivuse kaotanud, vähemalt 30. aastat vana dokumendiga, eriti ootame I maailmasõja aegseid saksa nn Armeepasse (sisse saab ka tänapäevase kehtiva dokumendiga). Kaasa võib võtta esemeid ja dokumente, mille kohta soovitate infot. Uurime koos, millega tegemist.

Oktoobriga saab läbi ka Kunstitalis olnud Wunderkammeri näitus. Taaskord väga tore ja menukas näitusmüük. Oleme alustanud läbirääkimisi järgmise aasta näituse osas, täpsem info sellest järgmise aasta kevadel.

Alates 15. septembrist on Muhi Muuseum avatud T-L kl 10-17.

Tervitustega
Siret muuseumist

Muhu ilm 1925. aasta sügisel

Nüüd võib öelda, et 1925. aasta juuni ja juuli ei olnud nii sajused, kui tänavune aasta, kuid september paistab küll pea samasugune olevat.

1. september ja ka kogu septembri esimene nädal oli sajune. Edasi läks ilm ilusaks, 17. septembril sadas vihma ja ilusad ilmad jätkusid 28. septembrini.

3. oktoobril hakkas sadama kuni 10. oktoobrini. Vihmaga tuli kartul ära võtta, seda enam, et ilm läks jälle halvaks 14. oktoobril ja 16. sadas maha paks lumi. Talveilm kestis nädal aega. Nii mitu päeva esimene lumi maas seisab, nii mitu talve on tulemas. See tähendab, et sulatab ja külmetab ja õiget talve pikalt ei ole. 23. oktoobril oli sula ja edasi sompus ilmad. 28. oktoobril läks korra ilusaks, 30. oktoobril sadas taas vihma.

Novembri alguses olid ilusad kerge külma talveilmad. Edasi olid vahelduvad sajused ilmad kuni 7. novembrini, mil oli valju loodetuulega lumesadu. Edasi

läksidki ilmad külmaks (kuni 6 külmakraadi). 20. novembril oli tugev vesikaare tuul, järgmisel päeval loodetuul, mis vaiks alles 22. novembriks. 23. novembri vesikaare tuul tõi kadripäevaks lume maha-hommikul oli 7 külmakraadi. Kuni 12 külmakraadiga ilmad kestsid kuni 5. detsembrini, mil läks sulaks. Ilmad olid jälle tuulised, aga loodetuul vaibus õhtuks ja edasi oli kraadiklaas -2 ja 1 vahel. 12. detsembril hakkas ilm külmenema. 23. oli ilus kerge lumesajuga ilm. Jõululaupäev oli udune, aga jõulupühail oli ilus ilm 2 külmakraadiga. Edasi läks taas pehmemaks ja 30. detsembril sadas vihma. Vana-aasta õhtul oli sooja 2 kraadi.

1925. aastat tänavusega võrreldes tundub, et ilm pole praegu sugugi rohkem hukas kui 100 aastat tagasi. Talv võiks siiski hiljem alata kui 1925. aastal.

Eda Maripuu
Muhu Muuseum

„Ühetähejutud“ üheksakuused!

Juba üheksa kuud on aktiivsed kirjutajad loonud kaasa Hellamaa Raamatukogu tähestikumängus „Ühetähejutud“.

Mängus osalemiseks tuleb kirjutada eesti või muhi keeles jutuke või luuletus või lause(d), kus kõik sõnad algavad ühe ja sama selles kalendrikuus etteantud algustähega.

Aasta algusest on olnud igakuiselt paarikaupa valikus tähed A-st T-ni, jättes välja võõr- ja susisevad tähed. Oktoobris ootavad tähed U ja V, novembris Õ ja Ä ning aasta lõpetame Õ ja Ü-ga.

Kirjatööd tuleb edastada Hellamaa Raamatukogule kas suusõnaliselt, telefoni teel 459 8753, paberkanalil, meili teel hellamaa@kaski.ee või sotsiaalmeediakanali kaudu. Tähestikumängu patroon ja kaastööde heatahtlik hindaja on lastekirjanik, psühholoog ja OÜ Ühetähejutud tegevjuht Tiina Kilkson.

Üheksa kuu saagiks on kokku 145 jutukest või salmi 32 osavõtjalt. Kuus kirjasõpra on oma töid saatnud igal kuul, neist neli kõigi kaheksateistkümnepäevase etteantud algustähega, sealhulgas noorim, nüüd 8-aastane Oskar Tiidovee.

Kolmandas kvartalis esitati juulis 15 ühetähejuttu 9 osalejalt, augustis 16 jutukest 10 kirjasõltajalt, septembris 16 kaastööd 9 sulesepalta.

Viimase kolme kuu populaarseim täht oli P, mis oli 10 jutu või luuletuse esitaja. Juulis kirjutati Otust, Olgast, Oskarist, oinastest, oravatest, neidudest, noorsandidest, näputööst; augustis Peetrist, Pillest, puhkusest, politseist, ploomidest, raamatutest, rahan-

TÄHESTIKUMÄNG ÜHETÄHEJUTUD

Kirjuta eesti või muhi keeles jutuke või lause, kus kõik sõnad algavad ühe ja sama etteantud algustähega. Edasta oma lause(d) endale sobiva kanali kaudu Hellamaa Raamatukogule. Tähestikumängu patroon on Tiina Kilkson. Osalejatele auhinnad!

OKTOOBRI-KUU TÄHED: U V

dusest, roosidest; septembris sügisest, seentest, Saaremaast, Seaninast, Sassist, Teelest, Tiüst, Tahma-Tooast, tormist, taimekahjurist teeteostki!

Mis saab ühetähejuttudest edasi? Kolmapäeval, 15. oktoobril kell 11–12 ootame kõiki Hellamaa Raamatukogu Õpitundi, kus õpime ilulugemist: "Ühetähejutte Muhust ja mujalt" ning püüame selgeks saada ühe toreda esinemiskava. Aasta lõpupeole toimub Tiina Kilksoni osavõtul tähestikumängu pidulik lõpetamine ja osalejate tunnustamine. Pikema plaani on ühetähejutud ka kaante vahele saada.

Täname talendikaid tautogorammide teostajaid! Tugevat terit teile! Ootame oktoobriski ohtlalt osavõtjaid, novembris nobedaid näppe, detsembris detailirikaid deklamatsioone!

Anu Kaljuste
Hellamaa Raamatukogust

Seanina Sass

Autor Sirje Lass

Suurlinnas studeerinud, Seaninal sündinud Seanina Sass suvitab suviti Siiriga Seaninal sünnikodus. Sassile sai see suvekoduks. Sassile sobib Siiri stiilselt sisustatud suvila. Siin saab suusataadagi. Suusakambris seisavad suvel seitsmed suusad. Suvel sekkendab Sass sibulakasvatusega. Sõnnikut sibulate väetamiseks säitavad Sassile Saaremaa sõbrad. Sellepärast saabki Sassi suveaiast sirgetelt sibulapeenardelt suuri sibulamugulaid. Samuti saab Sass sibulapeenardelt sibulapealseid. Sass siputab sibulapealseid sobivatesse söökidesse: supisse, salatisse, samuti sibulakastmetesse.

Siia sõidavad suvel Sassi suured sõbrad Saaremaalt, Sauelt, Siguldastki. Sõbradki saavad sibulat süüa. Sass saadab sõbraperedesse seemnesibulaid sibulakasvatamiseks.

Sassi suvilaasid saavad sõstrapõõsastes siilid. Sõstramarjadest saab sõstramahla, samuti saab suppi. Sass sööb siile. Siilid sibulapeenardelgi, segamata Sassi. Sassi siilidest sõpradega seltsim. Suvel sõidavad Sassi sugulased Seaninale suitsulesta sööma, Sass suitsutab. Soolaseks söögiks sobivad Sassi suurepärased sakilised sibulapirukad. Sass soovib sooja sibulapirukat, see suurepärane. Saab siipirukatki, sügisel seenepirukat.

Sass sööb sugulastelegi sibulat. Sugulased saavad sibulat silgukastmega, sealihatoitudega, sibulavõilevadega, sekka suvikõrvitsaga. Sügisel saab Sass Seaninalt seenemetsast seeni.

Suure südamega Sass sokutab seenekohti sõpradele. Sauekandi Siim soolab sõpradega Sassile sõbralikult seenehoidiseid. Seltsis segasem, söök suursugusem. Sassi suvilas suvitab suur sõbrapere. Suurepärase!

Juubeli ja muud kingitused Muhu vallale ja vallarahvale

Algus lk. 5

2012. aastal kinkis Saaremaa Muuseum Eemu veski Muhu vallale ja muuseumile. 2016. aastast saab muuseum ka rahvale Koguva Kunstitalis tasuta näituseid näidata, mis on valla kingitus muuseumile ja muhulastele.

2017. aastal valminud laululava Hellamaal on muhulastele ütlema vajalik kingitus. Laululaval peeti maha ka Muhu laulupidu, mis oli kingitus EÜE veteranidelt.

2006. aastal Koguvasse jõudnud Juhan Smuuli skulptuuri eest maksis vald ainult 1 Eesti krooni, sest kujur Tõnu Maarandi teos oli kingitus Tallinna linnalt.

Toredaks kingituseks on ka Kaia Ljaši algatusel Eesti, Leedu ja Saksamaa ametikoolide õpilaste poolt valmistatud skulptuurid, mille materjaliks on kirikuaia murdunud saarepuu ja mis Liival alates 2016. aastast silmarõõmu on pakkunud.

Omade ja külaliste silma rõõmustavad ka uus kauplusehoone ja korrastatud Liiva keskus, mida vallavalitsuse töötajadki nüüd uuest Muhu Majast näevad.

2021. aasta oktoobri lõpus pandi Liival maha 400 euro eest 2011 krookusesibulat – üks iga elanike registris oleva muhulase kohta. See oli valla kingitus muhulastele ja Muhu külalistele, kes kevadel seda lilleilu nautida saavad. Samast aastast kaunistab Liiva turuplatsi ja hoonet keraamiline skulptuur, mis valmis ühisloomingu festivali „Ilu elab“ ajal.

Muhulastele on kingituseks alates 1997. aastast Juu Jäab festivali raames koju kätte toodud kõrgkultuur. Aastakümneid oli oodatud sündmus Künikontsert, nüüd korraldavad Muhu noored suviti Hellamaa laululaval vabaõhukontserte.

Tore kingitus on kontserdisari „Muhulastelt muhulastele“, mille tulu läheb heategevuseks.

Helilooja Malle Maltis on viimastel aastatel kutsunud Muhusse saksofonipetajaid ja tänu sellele on saadud nautida kõrgtasemel saksofonimängu. Kõige kuulsam Muhust pärit saksofonimängija Villu Veski avas 2016. aastal oma kodutalu Muusikataluna, kuhu ka Juu Jäab kolis.

Tihusel saab juba 2011. aastast muinaskultuuri kohvikus hinge- ja keha kinnitada. Kontserte ja gurmeetoitu pakutakse renoveeritud Pädaste mõisakompleksis.

2011. ja 2023. aastal tuletasid muhulased Külasea Külasea seltsi juhtimisel suurejoonelise etendusega meelde Muhu pulmakombeid ja 2024. aastal koguti kokku

hulk vanu Muhu toole nii näitamiseks kui taastamiseks.

Aastaid tasuvad kunstitudengid Muhu loodusest inspiratsiooni saamise eest tasuta näitustega. Viimase 10. aasta jooksul on kunstielu elavnenud ka Kunstnike Liidu Uietalus Nõmmkülas.

Alates 2013. aastast saab taas sõita Muhu uisuga, mis siin valmis ehitatud. Nii paadiomanikele kui ka muidu rannaelu hindavatele inimestele on suureks rõõmuks, et saare sadamad on jälle korda tehtud ja paadiga saab väikeses Muhus sõõma minna lausa kolme-nelja sadamasse. Ka uued suured praamid on kingituseks, mis elu lihtsamaks teevad.

Ligi kümme aastat lubavad muhulased kohvikute- ja talude päeval enda koduaeda ja kingivad seal silmailu ja kehakinnitust.

Kõigi maitsemeelt hellitavad juba mitmed kõrge kvaliteediga söögikohad üle saare. Alates 2013. aastast saab iga soovija osta ka Muhus küpsetatud leiba ja veelgi suurem rõõm oli muhu elanikel 2014. aastal avatud kala-poest. Samal aastal avatud Piiri Taaskasutuskeskus on kingituseks kõikidele, sest lisaks muuseumile ja prügimäele tekkis kolmaski koht, kuhu oma vanakraami anda.

Muhu loomaomanikele on kingituseks võimalus oma lemmikuid ka Muhus ravida.

Jõulukuul on mitu aastat toimunud „Teeliste jõuluseiklus bussikates“, mis ka lumeta talve rõõmu on toonud ja sellest suvest on Igakülas kunagise Suurkaevu maapealne osa.

Kõigile muhulastele on kingituseks toredad peod vabariigi aastapäeval ja valla sünnipäeval. Viimased toimuvad sageli Muhu Põhikoolis, kus antavat haridust ka mandriinimesed sel määral hindavad, et oma lapsi üle mere kooli tuua.

Nagu näha on kingitusi palju ja seetõttu on tõenäoline, et mõni jäi selles artiklis nimetamata. Tänavune juubel on toonud uusi kingitusi ja toob neid kindlasti veel. Väga eriline on valla kodulehel muhulaste endi poolt kokku pandud külade tutvustus, mis vääraks kindlasti ka kaante vahele panemist. Seal saaks kasutada ka 25. juubeliks valminud külade fotoalbumite jaoks tehtud pilte. Ja *last but not least*. Ka „Muhulase“ ajaleht on kingitus, mis igal kuul muhulastele ja Muhu elanikele palju rõõmu toob.

Eda Maripuu
Muhu Muuseum

Ohuolukorras loeb iga sekund: varju seal, kus oled!

Sõda Ukrainas, droonid Euroopas ja muutunud julgeolekuolukord on pannud ühiskonda rohkem mõtlema oma turvalisusele ning kriisivalmidusele.

Sel aastal on päästeametil oktoobris, elanikkonnakaitse kuul fookuses varjumine ja ohuteavitus. Eesti inimesed ei kipu ohuolukorras sugugi ühtmoodi käituma. Kui aega on vähe ning ohus on elu või tervis (nt suurõnnetus ohtlike kemikaalidega, plahvatus, sõjaline rünnak või muu ootamatu olukord), võib viivitamine aga maksta elu.

Iga sekund loeb!

Kampaaniaga „Varjumiseks on 3 minutit – kuhu jõuad sina?“ panakse inimestele südamele, et varjumine peab toimuma kiiresti. Reaalses ohuolukorras võib aega varjumiseks olla isegi vähem. Ohu korral ei ole aega otsida ideaalset lahendust, vaid tegutseda tuleb kohe.

Varjumine pole keeruline, kuid see peab toimuma väga kiiresti. Kui kuuled sireene või oled saanud riigilt läbi EE-ALARMi korralduse varjuda, ära ignoreeri ohu ning varju kohe! Püsi turvalises kohas kuni tuleb teadaanne ohu möödumisest.

Iga varje loeb!

Ohu korral ära kuluta aega spetsiaalse varjumiskoha otsimisele. Parim varjumiskoht on tegelikult seal, kus sa parasjagu oled. Kui oled hoones, jää sinna. Avalik varjumiskoht võib jääda sinu asukohast liiga kaugele.

Tegelikult ongi avalik varjumiskoht mõeldud sõjaolukorras neile, kes viibivad ohuhetkel linna-äranaval. Kui oled kodus, tööl või poes, siis tuleb varjuda samas hoones. Leia ruum, mis on madalal korrusel, tugevate seintega ja ilma akendeta. **Jäta meelde – sinu ja õue vahel peab olema vähemalt kaks seina.** Nii kaitset end lööklaine purustuste, suitsu, lenduvate esemete ja kil-dude eest.

Kui oled õues ja ühtegi siseruumi läheduses pole, siis plahvatusohu korral ära jää lageda taeva alla seisma. Parim viis end sel hetkel kaitsta on heita pikali maalohku või kraavi ning katta pea kätega. Kõige ohtlikum on jääda püsti ja nähtavaks. Varjumine tähendab, et sa vähendad oma haavatavust – iga takistus sinu ja ohu vahel võib päästa sind rasketest vigastustest.

Me ei pane suitsuandurit lakke, sest ootame tulekahju. Me teeme seda, et olla valmis end õigel ajal päästma. Samamoodi peame mõtlema ka varjumisele. Kui teame, kuidas ohuolukorras tegutseda, siis suudame end paremini kaitsta. Teadmised on osa kindlustundest.

Täpsemaid juhiseid, kuidas varjuda ning selleks valmistuda, vaata www.olevalmis.ee

Oskar Lepik
Päästeamet

Tõrju võõrnälkjaid ka sügisel

Pehme ja niiske ilmaga võivad hispaania teetod ja mustpea-nälkjad muned hilissügiseni. Nälkjad paigutavad munad väikeste kobaratena näiteks kõdukihi alla, lehe- või kompostihunnikusse, kasvuhoone serva alla, leheshunnikutesse, aga ka mulla pindmisse kihti. Külma eest varjuvad nad komposti- ja leheshunnikuis ja ehitiste serva all.

Mida lumerohkem ja pehmem on talv, seda paremad tingimused on võõrnälkjatel talve üleelamiseks. Nälkjad taluvad ka kuni kaheksa aastat külma.

Sügisel korja ja surma võõrnälkjaid, näiteks pooleks lõigates või keevat vett peale valades. Seejärel mata need labidasügavusele maha või lähtu omavalitsuse antud soovitusel.

Korja kokku tigude munakogumid ja vala keeva veega üle või suru katki. Edasi käitu nagu surmatud isendid. Hoia põõsaalused, piirded, seinääred hooldatuna; lõik

Hispaania teetod

koltunud püsikutevarred madalalt ära; kompostihunnik kaeva läbi; kontrolli üle taimekastid.

Ära vii aiapäimeid metsa alla, vaid komposti need oma aias või kasuta kohaliku omavalitsuse poolt ette nähtud lahendus.

Uusi taimi koju tuues tee neile hoolikas kontroll, istikute mullapall istuta sügavale ja tihenda mullaga, võimalusel hoia taimepotti läbipaistvas kilekotis. Suhtle kindlasti naabritega, et ka nemad tõrjuksid võõrnälkjaid.

Alati kui leiad kasvõi ühe võõrnälkja, tuleb ta hukata!

Teata võõrnälkja leiust teokaardi vahendusel: teo-kaart.keskkonnaamet.ee

HELLAMAA RAAMATUKOGU JA
LIIVA RAAMATUKOGU KUTSUVAJAD:

LAUPÄEVAL, 25. OKTOOBRIKELL 13
HELLAMAA KÜLAKESKUSES

Keele ja meele kohvik

KÜLAS ON KIRJANIK
Lembit Uustulnd

Olete oodetud!

Sõna pildiga põimiv kava

Merelisi mõtteid mõlgutades

22.10 kell 17.00
Liiva raamatukogus

Maris Mägi Jüli Süvi

Eesti Raamatu Aasta 2025

MUHU KOV VALIMISED 2025

VALIMISDEBATT

10. oktoobril kell 17:30
Muhu Põhikooli saalis

Debatti modereerib Tõnis Kipper

Kõik on oodatud osalema!

Muhu valla eelarvest omaalgatuslike tegevuste toetuse taotlemise 2025. a kolmanda taotlusvooru tähtaeg on 15. oktoober. Toetuse eraldamise tingimused ja vajalikud vormid on leitavad Muhu valla veebilehel <https://www.muhu.ee/et/toetusmeetmed2>

Kirguteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Koguduse hooldajaõpetaja Hannes Nelis, tel 529 1881.

Pühapäeval, 12. oktoobril kl 14 jumalateenistus armulauaga (kirikus).

Pühapäeval, 26. oktoobril kl 14 sõnajumalateenistus (kirikus). Teenib EELK Saarte praostkonna vikaardiakon Aile Vaher.

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus.
Laupäeval, 25. oktoobril liturgia templipüha tähistamisega.

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus:
Jooksvaid teateid liturgiate

toimumise kohta leiate Facebook-is: „Õigeusu kirik Muhumaal“.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) Muhu kogudus
Hellamaa külakeskuses:

01.10 kl 18.30-20.30 – kursus: Vabadus Kristuses.

08.10 kl 18.30-20.30 – kursus: Vabadus Kristuses.

12.10 kl 16.00-17.30 – jumalateenistus. Külalised Inglismaalt. Peale jumalateenistust kaetud kohvilaud. Jumalateenistusega samal ajal toimub lastetund.

22.10 kl 18.30-20.30 – kursus: Vabadus Kristuses.

26.10 kl 16.00-17.30 – jumalateenistus. Peale seda kaetud kohvilaud ja toimub lastetund.

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkus

9. septembril 93-aastane Asta Kesküla

Tunneme kaasa omastele!

Talvekuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Estrid Põlluäär 94 (29.11)
Ellen Roi 93 (24.11)
Erna Saartok 90 (6.11)
Vaike-Helje Lahke 89 (26.11)
Astra Vingisaar 88 (3.11)
Verni Saarkoppel 84 (8.11)
Vilho Ilmari Pyykkö 81 (17.11)
Luule Tarvis 81 (22.11)
Heli Paat 75 (12.11)
Silja Nõu 75 (26.11)
Georg Mereäär 70 (10.11)
Kati Saaremäel 70 (27.11)
Aare Kärner 65 (24.11)

Roland Noor 60 (1.11)
Aarne Raba 60 (11.11)
Monika Soom 60 (15.11)
Toomas Saar 60 (18.11)
Priit Randviir 60 (29.11)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

OST, MÜÜK, VAHENDUS!

Oman mahukat ostuhuviliste andmebaasi.

Otsin talukohta Muhu- või Ida-Saaremaale ja ehitusvõimalusega merelähedast kinnistut.

Allan Pajus,
5690 0411, alan@adrem.ee

Alates oktoobrist avatud N, R, L 10-15

Õpitund Liiva Raamatukogus kolmapäeval 15.10 kl 17-18.30

VALMISTU MUUTUSTEKS TÖÖTURUL!

- *Uurime võimalusi oskuste arendamiseks ja ümberõppeks
 - *Tutvume Töötukassa teenuste ja toetustega ning Eduka töötötsingu veebikursusega
- Juhendab Teele Traumann (Töötukassa)

Noorpaar ostab elamumaa, haritava maa, vana talukoha. Pakkuda võib kõike.

Tel: 5855 5575

TOOROS

Info: tooros.ee / +372 5567 2000

**KAEVETEHNIKA RENT JA VEOTEENUSED
VEOAUTO*MINIEKSKAVAATOR*RATASLAADUR**

Järgmise Muhulase materjalid on teretulnud **31. oktoobri** õhtuni.

Toimetab Jana Rand,
tel: 5523 896, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkitud Saaremaa Trükikoda 500 eks.
Hind **50** eurosent